

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Eveliina Yli-Rahnasto

Valkoinen pelastaja TikTok-videoissa

Vapaaehtoisturistien representaatio globaalissa etelässä

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Viestintätieteiden kandidaatintutkielma
Viestintätieteiden koulutusohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Eveliina Yli-Rahnasto		
Tutkielman nimi:	Valkoinen pelastaja TikTok-videoissa: Vapaaehtoisturistien representaatio globaalissa etelässä.		
Tutkinto:	Humanististen tieteiden kandidaatti		
Koulutusohjelma:	Viestintätieteiden koulutusohjelma		
Opintosuunta:	Viestintätieteet		
Työn ohjaaja:	Teija Waaramaa		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	34

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa tarkastellaan valkoisen pelastajan ilmiön rakentumista kielellisesti TikTok-videoissa, joissa on kuvattu lapsia arkisissa olosuhteissa, kuten koulussa ja kotona. Valkoisella pelastajalla viitataan etuoikeutettuun ja usein länsimaiseen henkilöön, joka saattaa auttaessaan köyhiä yhteisöjä ylläpitää epätasa-arvoista valtasuhdetta. Valkoisen pelastajan representoinnissa korostuvat kolonialistiset näkemykset ja stereotyyppiset kuvaukset globaalista etelästä. Vapaaehtoisturismin ja sosiaalisen median kasvun myötä tämänkaltaiset representoinnit ovat yleistyneet ja vahvistuneet. Lähtökohtaisesti vapaaehtoisturismin taustalla on auttamisenhalu, mutta siitä huolimatta vapaaehtoisturistit saattavat jopa vahingoittaa globaalin etelän yhteisöjä. Lyhytkestoiset ja kestäättömät ratkaisut voivat sivuuttaa paikallisen asiantuntemuksen, ylläpitää rakenteellista köyhyyttä ja riippuvuutta ulkopuolisesta avusta. Vapaaehtoisturismi voi vahvistaa epätasa-arvoisia valtasuhteita ja uusintaa kolonialistisia asetelmia, joissa ulkopuolinen toimija nähdään ongelmien ratkaisijana.

Tutkielman taustateorian hyödynnetään Teju Colen käsittelemää valkoisen pelastaja ilmiötä. Aineistona hyödynnetään viittä TikTok-videota, joita analysoidaan diskurssianalyysin avulla. Tarkastelu on kohdistettu visuaalisiin ja kielellisiin asetelmiin ja niiden tuottamiin merkityksiin. Aineistossa löydettiin kolme diskurssia, jotka olivat köyhyyden diskurssi, hyväntekeväisyyden diskurssi ja toimijuuden puuttumisen diskurssi. Vapaaehtoisturisti esitetään aktiivisena toimijana ja globaalin etelän asukkaat esitetään passiivisena ja vastaanottavana osapuolena. Sosiaalisen median sisällöt voivat uusintaa kolonialistisia asenteita, vaikka vapaaehtoisturistien motivaationa vapaaehtoistyöhön olisi vilpiton auttamisenhalu.

Tutkielman tuloksista voidaan päätellä, että sosiaalisen median sisällöt eivät ainoastaan välitä neutraaleja kokemuksia vapaaehtoistyöstä globaalista etelästä, vaan julkaisijat osallistuvat laajempaan keskusteluun, jossa määritellään vallan ja auttamisen rooleja. Tutkielma korostaa kriittisesti, miten vapaaehtoisturistien tekemä työ haavoittuvassa asemassa olevien lasten kanssa voi olla lapsen kehitykselle ja kiintymyssuhteen muodostumiselle jopa vahingollista.

AVAINSANAT: Valkoinen pelastaja, vapaaehtoisturismi, kolonialismin uusintaminen, TikTok

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Valkoisen pelastajan ilmiö	8
2.1	Valkoisen pelastajan ilmiö vapaaehtoisturismissa	9
2.2	Lapset haavoittuvana kohderyhmänä vapaaehtoisturismissa	10
2.3	Vapaaehtoisturistin representaatio sosiaalisessa mediassa	11
3	Tutkielman aineisto ja menetelmät	13
4	Valkoisen pelastajan ilmiö ja sen diskurssit	16
5	Pohdinta ja johtopäätökset	27
	Lähteet	30

Kuvat

Kuva 1. Kenialainen orpokoti.

Kuva 2. Vapaaehtoisturisti jakamassa koulutarvikkeita.

Kuva 3. Vapaaehtoisturisti lasten keskellä.

Kuva 4. Paikallisia lapsia savimajassa.

Kuva 5. Vapaaehtoisturisti hyvästelemässä paikallisia asukkaita.

Kuva 6. Vapaaehtoisturisti silittää lehmää itselleen vieraassa ympäristössä.

1 Johdanto

Vapaaehtoismatkailu on kasvattanut globaalisti merkittäväksi ilmiöksi: vuosittain yli kymmenen miljoonan vapaaehtoismatkailijan tavoitteena on auttaa heikossa asemassa olevia yhteisöjä (Grandviewresearch.com, 2024). Wearingin (2001, s. 1) mukaan suosittuja paikkoja vapaaehtoisturismille ovat Afrikan ja Etelä- ja Keski-Amerikan maat. Tutkijan mukaan vapaaehtoismatkailijat ovat pääsääntöisesti lähtöisin Euroopasta ja Pohjois-Amerikasta. Nopea digitaalinen kasvu on mahdollistanut vapaaehtoisturismin yleistymisen (Grandviewresearch.com, 2024; ks. tutkielman luku 2.1). Vapaaehtoismatkailijat jakavat yhä enemmän kokemuksiaan auttamisesta ja muovaavat minäkuvaansa sosiaalisessa mediassa (Bandyopadhyaya ja Patil, 2017, s. 651). Useat vapaaehtoisturistit tekevät vapaaehtoistyötä muutamista viikoista kuukauteen ja palatessaan heillä on satoja kuvia, joista osa on julkaistu sosiaalisessa mediassa (Haslebacher 2019, s. 259).

Bandyopadhyaya ja Patil (2017, s. 646) toteavat, että vapaaehtoisturismin merkitystä on tutkittu paljon, mutta nykyisin toimintaa katsotaan enemmän vallan näkökulmasta, jossa hyvää tarkoittavalla toiminnalla ei ole positiivisia vaikutuksia. Chuahin ja muiden (2024, s. 273) mukaan valkoisen pelastaja ilmiön loi nigerialaisamerikkalainen kirjailija Teju Cole vuonna 2012. Hän havainnollisti ilmiötä Kony-kampanjan avulla. Valkoisen pelastaja -ilmiön taustalla on tapahtuma, jossa sotarikollinen Josep Kony kidnappasi kymmeniä tuhansia lapsia sotilaksi ja seksiorjiksi. Tutkijat toteavat, että Yhdysvallat lähetti joukkoja Ugandaan pidättääkseen Konyn, joka oli tuolloin saanut kansainväliseltä rikostuomioistuimelta pidätysmääräyksen. Invisible Children -järjestön (2012) mukaan heidän tekemänsä video ugandalaisesta Joseph Konysta levisi viraaliksi. Järjestön mukaan jo kuudessa päivässä video oli kerännyt 100 miljoonaa katselukertaa. Chuahin ja muiden tutkijoiden (2024, s. 273) mukaan videoon kohdistui kritiikkiä aiheen yksinkertaistamisen vuoksi, sillä se ei ottanut huomioon Ugandan 20 vuotta kestänyttä konfliktia ja sen kompleksisuutta. Tutkijoiden mukaan kritiikki kohdistui myös videon pääosassa esiintyvään valkoiseen amerikkalaiseen näyttelijään sekä Invisible Children -järjestön perustajaan Jason Russeliin. Videossa esitettiin afrikkalaiset sotapäälliköt

hallitsemattomina ihmisinä, jotka valkoisten amerikkalaisten oli pelastettava. Kirjailija Teju Cole oli yksi kampanjan kritisoijista. Cole (2012) määrittelee, että valkoisen pelastajan ilmiössä ei ole kyse oikeudenmukaisuudesta, vaan suuresta emotionaalisesta kokemuksesta. Colen (2012) mukaan valkoinen pelastaja kokee, että hänen antamansa apu on moraalisesti tärkeää ja oikeutettua. Cole jatkaa, että oikeutus on enemmän tunnepohjaista kuin rakenteellisesti tai eettisesti perusteltua.

Suosituimpia vapaaehtoisturismin työtehtäviä ovat haavoittuvassa asemassa olevien lasten kanssa työskenteleminen (Guiney, 2018, s. 125). Mostafanezhadenin (2013, s. 492) mukaan lapsen kärsimys herättää liikutusta, ja samalla se saa vapaaehtoisen kokemaan itsensä hyväksi ja tärkeäksi. On havaittu, että lapset kiintyivät vapaaehtoiisiin nopeasti, ja heidän lähdettyään osa lapsista lopettaa koulunkäyntinsä (Aquino ja Andereck, 2018, s. 1977). Aquino ja Andereck (2018, s. 1979) korostavat, että vapaaehtoisten lyhyt sitoutuminen voi vaikuttaa merkittävästi lasten emotionaaliseen hyvinvointiin.

Tutkielmassa tarkastellaan, mitä valkoisen pelastajan ilmiö tarkoittaa vapaaehtoistyössä ja miten se rakentuu kielellisesti TikTok-videoissa, erityisesti videoissa, joissa kuvataan lapsia. Tutkielmassa hyödynnetään kriittistä ja analyyttistä diskurssimenetelmää. Jokisen ja muiden (2016, luku 3) mukaan kriittinen diskurssi keskittyy valta-asetelmiin ja miten niitä pidetään yllä kielellisesti. Analyyttinen diskurssi puolestaan mahdollistaa aineiston kielellisen tarkastelun ilman ennakoasetelmia. Tutkielman tavoitteena on löytää keskeisiä diskursseja TikTok-videoista, ja miten ne ilmentävät valkoisen pelastajan ilmiötä. Aineistoksi on valittu viisi TikTok-videota, joissa länsimaalaiset vapaaehtoiset kuvaavat vapaaehtoistyötään paikallisten lasten kanssa. Tutkielma pyrkii lisäämään ymmärrystä siitä, miten sosiaalisen median sisällöt voivat vahvistaa globaaleja eriarvoisuuden rakenteita, ja miten yksittäinen käyttäjä osallistuu näiden merkitysten tuottamiseen.

Tutkimuskysymys on: miten valkoisen pelastajan ilmiö rakentuu kielellisesti TikTok-videoissa, joissa kuvataan lapsia arkisissa olosuhteissa? Aiheen tutkiminen on tärkeää, sillä se tuo ymmärrystä, miten vapaaehtoiset kuvaavat kokemuksiaan vapaaehtoisturistina globaalissa etelässä ja millaisia merkityksiä heidän julkaisunsa tuottavat. Mignolon (2012, s. 12) mukaan termillä globaali etelä viitataan valtioihin, joiden asema on taloudellisesti, historiallisesti, poliittisesti tai kulttuurisesti heikossa asemassa.

Woods ja Shee (2020, s. 10) esittävät, että tutkimusta vapaaehtoisten digitaalisesta representaatiosta tulisi lisätä, sillä sosiaalinen media hämärtää vaikuttajien ja vapaaehtoisten rooleja. Knuutilan ja Lehtisen (2010, s. 11) mukaan representaatioissa kyse on kohteen poissaolon korvaaminen uudella läsnäololla. Uuden läsnäolon tarkoitus on esittää poissaolevaa kohdetta uudelleen. Representaatioissa on ennen kaikkea kyse vallasta (Pietikäinen ja Mäntynen, 2019, luku 2.4). On tarpeellista kohdistaa tutkimusta siihen, miten vapaaehtoiset esittävät itsensä suhteessa "autettaviin" ja miten markkinahenkiset logiikat muokkaavat näitä representaatioita. Wood ja Shee (2020, s. 10) argumentoivat, että tietoisemmin ja rakentavammin tehdyt julkaisut voivat olla konkreettisesti vaikuttavia, eivätkä pelkästään tunteisiin vetoavia. Samalla ne mahdollistavat toiseuden uudelleenajattelun. Patelin ja Sanyalin (2024, s. 353) mukaan toiseuden kokemuksessa yksilö sijoittuu kodin ja isäntämaan väliin. Tutkijoiden mukaan toiseuden kokemus nähdään erilaisuuden ristiriitana, johon vaikuttaa rodullistaminen ja identiteetin dynamiikat.

Tutkielman aineistoon on poimittu viisi TikTok-videota, joissa kuvataan vapaaehtoisturistin lisäksi myös paikallisia lapsia. Videot ovat peräisin Afrikan eri maista. Aineisto on analysoitu analyyttistä ja kriittistä diskurssimenetelmää hyödyntämällä. Menetelmä mahdollistaa aineiston tarkastelun, missä huomioidaan kielelliset ja visuaaliset ilmaisut. Menetelmän avulla tunnistetaan, millaisia rooleja syntyy vapaaehtoisturistin ja paikallisen välille.

2 Valkoisen pelastajan ilmiö

Chuan ja muut (2024, s. 274) havainnollistavat valkoisen pelastajan ilmiötä viidellä ulottuvuudella, jotka pohjautuvat Colen kirjoituksiin. Ensimmäisessä ulottuvuudessa globaalissa etelässä asuvat ihmiset esitetään passiivisina ja kärsivinä ihmisinä, jotka elävät köyhissä ja vaarallisissa ympäristöissä. Taustalla on ajatus, että he tarvitsevat pelastusta ja he ovat kykenemättömiä auttamaan itse itseään. Toinen ulottuvuus liittyy valkoisen vapaaehtoisen kokemaan syyllisyyteen ja tarpeeseen kokea itsensä hyväksi ihmiseksi. Usein vapaaehtoistyön keskiössä on vapaaehtoinen ja hänen tunteensa. Kolmannen ulottuvuuden ytimessä on valkoisen vapaaehtoisen etuoikeuden korostaminen, mikä näyttäytyy pukeutumisessa ja teknologiassa. Etuoikeuden korostaminen kuvaa globaalin pohjoisen etuoikeutettua asemaa. Patelin ja Sanyalin (2024, s. 347, 349) mukaan globaali pohjoinen tarkoittaa maita tai alueita, jotka ovat historiallisesti hallinneet geopoliittista ja tiedollista valtaa. Heidän mukaan globaalin pohjoisen järjestelmät ja käytännöt ovat määritelleet globaalit normit. Chuan ja muut (2024, s. 274) kuvaavat, että neljäs näkökulma koskee hyväntekeväisyystekoa, jossa valkoinen vapaaehtoinen ostaa pienen lahjan paikalliselle. Kyse on symbolisesta eleestä, joka ei ota huomioon rakenteellisia ongelmia. Viidennessä ulottuvuudessa valkoinen vapaaehtoinen ei ole rinnalla kulkija, vaan johtaa ja tietää parhaiten, mikä on paikallisille ihmisille hyväksi.

Valkoisen pelastajan ilmiö on melko laajasti tutkittu aihe, mutta silti ilmiötä koskevat määritelmät eivät ole Chuanin ja muiden (2024, s. 275) mukaan yhtenäisiä. Ilmiötä määritellään usein poliittisten ja kulttuurillisten merkitysten näkökulmasta, eikä niinkään käsitteen määrittelyllä. Poikkeuksena Yu (2021) on tarkastellut käsitteen määrittelyä ja jakanut käsitteen neljään eri näkökulmaan. Yu (2021, s. 1–2) esittää, että valkoisen pelastajan tarkoitus on parantaa väestön tilannetta, joka on vähemmän etuoikeutettu. Hänen mukaansa valkoisen sanan käyttö valkoisen pelastajan ilmiössä viittaa henkilön etuoikeuteen, jolla on keskeinen rooli ilmiössä. Yunin (2021, s. 1) mukaan toinen näkökulma koskee tapaa, jolla pelastaja toimii. Usein valkoisen pelastajan tapa toimia autettavia kohtaan on holhoava ja alentava. Nöyrän auttamisen

sijaan asetelma vahvistaa pelastajien ylemmyyden kokemusta auttamisesta. Kolmas näkökulma keskittyy tutkijan mukaan stereotyyppien toistamiseen globaalin etelän paikallisista ihmisistä, eikä huomioi heidän omaa toimijuuttaan. Tutkijan mukaan neljäs näkökulma kiteyttää, ettei valkoisen pelastajan ilmiö ole vain yksilön toimintaa, vaan kyseessä on rakenteellinen ilmiö, jolla sekä julkisen että yksityisen puolen instituutiot ylläpitävät epätasapainoista järjestelmää.

2.1 Valkoisen pelastajan ilmiö vapaaehtoisturismissa

Wearing (2001, s. 1–2) esittää, että vapaaehtoisturismilla viitataan turisteihin, jotka tekevät loman ohessa organisoitua vapaaehtoistyötä. Vapaaehtoisten aktiviteetit liittyvät yleensä köyhyyden lievittämiseen, ympäristöjen kunnostamiseen tai luonnonsuojeluun. Hän toteaa myös, että vapaaehtoisilla on usein mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa paikallisten kanssa. Vuorovaikutuksen ytimessä on vapaaehtoisten henkilökohtaisten taitojen ja tietojen kehittyminen. Monet vapaaehtoiset refleктоivat kokemustaan vain omasta näkökulmastaan, sillä turistien käsitys vapaaehtoismatkailusta perustuu omaan henkilökohtaiseen panokseen. Vapaaehtoiset syyttivät epäsuorasti paikallista yhteisöä, ettei heidän auttamisellaan ollut suurempaa vaikutusta kuin mitä he olivat itse ajatelleet. Tutkijoiden mukaan ristiriita johtui tietämättömydestä systemaattisesta köyhyydestä, kulttuurishokista ja kielimuurista (Aquino ja Andereck, 2018, s. 1977–1989). Aquino ja Andereck (2018, s. 1979) toteavat, että vapaaehtoisturisteilla oli vaikeuksia kuvailla vapaaehtoisturismin vaikutuksia.

Bandyopadhyayn ja Patilin (2017, s. 654) tunnistivat tutkimuksessaan kolme vapaaehtoisturismiin liittyvää diskurssia. Ensimmäinen diskurssi liittyi siihen, että globaalin pohjoisen vapaaehtoisturistit pyrkivät auttamaan globaalin etelän asukkaita. Toinen diskurssi liittyi kolonialismin aikakauteen, jossa korostettiin lännen olevan maskuliininen ja aktiivinen. Globaali etelä puolestaan nähtiin feministisenä ja passiivisena. Tutkijat väittävät, että nykyinen vapaaehtoisturismi nojaa edelleen kolonialismin logiikkaan ja uusintaa edellä mainittuja eroja, mutta valkoisten naisten

keskeinen asema vapaaehtoisturismissa on aikaisemmasta poiketen vallitseva. Lahti ja Skurnik (2025, s. 11) toteavat, että kolonialismi tarkoittaa maan valloitusta, jossa valloittava osapuoli puuttuu yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Kolonialismissa olennaista on valta, jossa maahan tunkeutunut osapuoli hyödyntää omiin tarkoituksiinsa kohdemaan luonnonvaroja ja työvoimaa. Kohdemaata nähdään sivistyksen tarpeessa olevana, minkä myötä maata uudelleen asutetaan. Kolmas tunnistettu diskurssi vapaaehtoisturismissa on kristilliset ideologiat (Bandyopadhyay ja Patil 2017, s. 654). Myöhemmässä tutkimuksessaan Bandyopadhyay (2019, s. 340) tunnistaa vapaaehtoisturistien eksotisoivan globaalia etelää, jota länsimainen toimijuus tulee pelastamaan. Tällaisessa kehityksessä globaali etelä näyttäytyy pikemminkin kohteena kuin aktiivisena toimijana. Hännisen (2025, s. 56–57) mukaan eksotointiin liittyy itselle vieraiden seutujen representointi, jossa korostetaan eroavaisuutta suhteessa omaan elinympäristöön. Tutkija täsmentää, että eksotoinnilla viitataan eksoottisten asioiden ihannoointiin. Lahden ja Skurnikin (2025, s. 307–308) mukaan 1800-luvulla eksotointia esiintyi länsimaissa kolonialisoitujen ihmisenäyttelyiden muodossa. Osa nykytutkijoista puhuu ihmiseläintarhoista, sillä toiminnan ytimessä on eksotisoinnin lisäksi näytteille asettaminen. Yleisin tapa saada kosketus vieraiseen kansaan oli ihmisenäyttelyt, nykyisin välineenä toimii massaturismi.

2.2 Lapset haavoittuvana kohderyhmänä vapaaehtoisturismissa

Guiney (2018, s. 134) väittää, että orpokodissa asuvia lapsia kannustetaan käyttäytymään tavalla, joka puhuttelee vapaaehtoisia emotionaalisesti. Toiminnalla varmistetaan lahjoitukset sekä jatkuva tuki orpokodille. Hän toteaa, että usein vapaaehtoiset järkyttyvät paikallisten tilanteen todellisuudesta, minkä jälkeen osa vapaaehtoisista kyseenalaistaa vapaaehtoistyön hyödyn lapselle (2018, s. 130). Myös Nhepin ja muiden (2024, s. 5) tutkimuksessa kävi ilmi, että myötätuntoa hyödynnetään rahoituksen saamiseksi. Tutkijoiden mukaan lapsia on siirretty laitoksiin voittoa tavoittelevassa tarkoituksessa, mitä kutsutaan orpokotien ihmiskaupaksi. Toiminta voi aiheuttaa lapsille kiintymyssuhdehäiriöitä tai kehitysviiveitä (Guiney, 2018, s. 134).

Strohmeier ja Heltan (2021, s. 6) esittävät, että vapaaehtoisturisteilta puuttuvat usein tarvittavat tiedot ja taidot lasten kanssa työskentelyyn, mutta resurssipulan vuoksi he hoitavat tehtäviä ilman koulutusta tai ohjausta. Benalin ja Kravetsin (2022, s. 476) tuovat esille, että useat vapaaehtoiset jakavat uskomuksen siitä, että he voisivat lievittää köyhyyttä ja saada omalla toiminnallaan positiivista vaikutusta isäntäyhteisössä ilman tarvittavia taitoja tai koulutusta. Strohmeierin ja Heltanin (2021, s. 6) mukaan osa vapaaehtoisista ilmaisi, että tehtävään liittyvä koulutus ei ole tarpeellinen työnkuvan helppouden vuoksi. Kokemus työskentelystä haavoittuvassa asemassa olevien lasten kanssa omassa kotimaassa ei ratkaise kaikkia haasteita kulttuuristen eroavaisuuksien vuoksi (Strohmeier ja Heltan 2021, s. 4). Freidus (2016, s. 1317) argumentoi, että Malawissa työskentelevät vapaaehtoisturistit näkivät paikalliset asukkaat epäonnekkaina ja vapaaehtoisen kotimaassa asuvat nähtiin yksiselitteisesti onnekkaina. Tutkijan mukaan vapaaehtoisturistit eivät kyseenalaistaneet sitä, että paikallisten olosuhteiden taustalla olisi voinut olla siirtomaa-aikainen historia, demokratian epävarmuus tai rakenteellinen väkivalta. Vapaaehtoiset kannustivat lapsia tavoittelemaan heidän haaveammattejaan. Eräs vapaaehtoisista toivoi, että jokainen lapsi ymmärtäisi heidän mahdollisuutensa unelmoida, mitä todella haluaisivat tehdä. Kannustus oli epärealistinen, sillä Malawin työttömyysaste oli tuolloin 85 % (Freidus, 2016, s. 1317).

2.3 Vapaaehtoisturistin representaatio sosiaalisessa mediassa

Sin ja He (2018, s. 222) toteavat, että vapaaehtoiset esittävät lapset stereotyyppisesti köyhinä mutta onnellisina, mikä kuvaa paikallista yhteisöä voimattomana ja passiivisena. Myös Crossleyn (2012, s. 235) mukaan esitystapa neutralisoi rakenteellisia ongelmia. Crossley väittää, että taustalla piilee vapaaehtoisturismin tiedostamaton ajatus suojata itseään köyhyyden aiheuttamalta ahdistukselta. Rastelli ja Nanjangud (2023, s. 116) löysivät tutkimuksessaan Instagram-julkaisuista kolme identiteettiä: sankari, seikkailija ja puolestapuhuja. Sankarillisen identiteetin keskiössä länsimaiset vapaaehtoiset kuvataan pelastajina ja paikalliset pelastettavina. Seikkailija-identiteetin

omaavien julkaisuissa paikalliset asetetaan stereotyyppisesti vastakkain korostamalla paikallisten erilaisuutta. Usein vapaaehtoinen keskittyy julkaisussa omaan henkilökohtaiseen kasvuunsa. Puolestapuhujan julkaisujen keskiössä on tietoisuuden herättäminen kestävämmästä ja eettisemmästä matkustustyylistä (Rastellin ja Nanjangudin, 2023, s. 118). Rastelli ja Nanjangud (2023, s. 117–118) argumentoivat, että matkailukuvien epäasianmukainen käyttö vahingoittaa globaalin etelän yhteisöjen imagoa, sillä ne vahvistavat halventavia stereotyyppioita. Stereotyyppiat ylläpitävät käsitystä, että globaali etelä olisi taloudellisesti ja kulttuurisesti globaalin pohjoisen alainen riippumatta vapaaehtoisten todellisista aikomuksista. Visuaalisella julkaisulla pyritään romantisoimaan representaatiota (Rastelli ja Nanjangud, 2023, s. 114). Benal ja Kravets (2022, s. 471) osoittavat, että vapaaehtoismatkailijat rakentavat sosiaaliseen mediaan positiivista kuvaa heidän kohdatessaan paikallisia asukkaita. Haslebacher ja muut (2019, s. 270) nostavat esille, että pinnallisemmin motivoituneet vapaaehtoiset jakavat enemmän kuvia sosiaaliseen mediaan kuin aidosti auttamishaluiset vapaaehtoiset. Runsaiden kuvien jakamisen taustalla voi olla ajatus kiillottaa omaa henkilökohtaista mainetta.

Tab ja muut (2020, s. 107) väittävät, että sosiaalisen median käyttöön liittyy eettisiä haasteita, vaikka tarkoitukset julkaisulle olisivatkin hyvät. Salvador-Almela (2023, s. 231–232) toteaa, että julkisuuden henkilöiden vapaaehtoistyö globaalissa etelässä kannustaa heidän seuraajiaan julkaisemaan vastaavanlaisia kuvia sosiaalisessa mediassa. Tutkijan mukaan kuvaustapa, jossa julkisuuden henkilöt ovat kuvattuina nauravien lasten keskellä implikoi katsojalle, että julkisuuden henkilöt tuovat lapsille onnellisuutta (Salvador-Almela, 2023, s. 234). Tutkijan mukaan vallan epätasapaino näkyy puolestaan siinä, kuka voi ja kuka ei voi käyttää sosiaalista mediaa ja jakaa sisältöjä (Salvador-Almela, 2023, s. 232).

3 Tutkielman aineisto ja menetelmät

Tutkielman aineistoksi on valittu viisi julkista TikTok-videota, joista kolme on haettu tunnisteella #Volunteeringinafrica, yksi syötteestä, jossa esiintyivät #Africa ja #Volunteering. Yksi aineiston videoista on haettu syötteestä, jossa esiintyi hashtag #volunteerafrica. #Volunteeringinafricaa on käytetty yhteensä 2126 julkaisussa (TikTok.com, 25.11.2025) ja hashtag #volunteerafricaa on käytetty TikTokissa 2056 kertaa (TikTok.com, 25.11.2025). Aineiston kriteereitä olivat paikallisten lasten näkyvyys sekä julkaisijan oma esiintyminen, mikä mahdollistaa vapaaehtoisten representoinnin suhteessa lapsiin. Videot on valittu eri käyttäjiltä, millä pyritään välttämään yhden käyttäjän tapaa tulkita vapaaehtoiskokemustaan. Tutkielmassa puhutaan videoista nimillä A1, B2, C3, D4 ja E5. Valittujen videoiden julkaisuväli on 22.10.2024–10.9.2025.

Aineistojen julkaisijat ovat naisia, mikä heijastaa myös aiempia tutkimustuloksia, joiden mukaan vapaaehtoismatkailu on nykyisin vahvasti naisvaltainen ilmiö (Mostafanezhad (2013, s. 485; Bandyopadhyayn ja Patilin, 2017, s. 654). Mostafanezhad (2013, s. 487, 489) väittää, että sukupuolinormit ohjaavat vapaaehtoisturismin toimintaa, jossa keskeisiä tehtäviä ovat lasten hoitaminen ja opettaminen. Tutkijan mukaan hoitotyöhön osallistuminen heijastaa naisen roolia länsimaisessa kulttuurissa. Englannin kielen opetusta ei voida pitää neutraalina ja harmittomana vapaaehtoistehtävänä globaalissa etelässä. Dahl (2024, s. 49) tuo esille, että kieli nähdään voimakkaana ideologisena välineenä, jolla voidaan vaikuttaa poliittisiin päämääriin ja valta-asemien saavuttamiseen ja ylläpitämiseen.

Aineiston videot on valittu siten, että ne edustavat ilmiötä eri näkökulmista. Videot on poimittu TikTokista, sillä aikaisempi tutkimus aiheesta on kohdistunut Facebookiin ja Instagramiin. TikTok on globaalisti viidenneksi suosituin sosiaalisen median alusta ja kuukausittain käyttäjiä on 1,59 miljardia (Statista, 2025). Taulukossa 1 on nähtävillä maat, joissa aineiston videot on kuvattu aikajärjestyksessä.

Taulukko 1. Aineiston tiedot.

Julkaisupäivänmäärä	Julkaisun kesto	Maa
1.4.2024 (A1)	33 sekuntia	Kenia
22.10.2024 (B2)	34 sekuntia	Kenia
23.2.2025 (C3)	31 sekuntia	Tansania
10.8.2025 (D4)	39 sekuntia	Kongo
20.9.2025 (E5)	30 sekuntia	Tansania

Tutkielmassa hyödynnetään diskurssianalyysia. Suoninen (2021) argumentoi, että todellisuus rakentuu kielenkäytöllä, mikä puolestaan antaa merkitystä ympäristölle. Keskeistä on huomioida ympäristön erityispiirteet, ja millä seurauksilla todellisuutta hahmotetaan. Pietikäisen ja Mäntynen (2009, luku 1.2) mukaan on huomioitava, että kielenkäyttö vaihtelee paikasta ja ajankohdasta riippuen, eikä sitä voi erottaa sosiaalisesta todellisuudesta. Pietikäinen ja Mäntynen (2019, luku 2.4) kuvaavat, että diskurssitutkimuksen ytimessä on eri toimijoiden ja tapahtumien representoiminen. On merkittävää, miten erilaiset toiminnat vaikuttavat, millaiset diskurssit jäävät hiljaisiksi ja mitkä pääsevät ääneen. Hall (1997) esittää, että representaatiota voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäisen näkökulman reflektiivisen teorian mukaan kohdetta määritellään sen ulkomuodon perusteella (Hall, 1997, s. 24). Toisen näkökulman ytimessä on, että merkitys syntyy kertojan oman määritelmän mukaan. Kolmannessa lähestymistavassa keskeistä on, että merkitykset rakentuvat kielen ja kulttuurin välityksellä (Hall, 1997, s. 25).

Pietikäinen ja Mäntynen (2019, luku 1.1) toteavat, että diskursseilla on valtaa kuvata tai esittää tapahtumia yhdestä näkökulmasta ja esittää sitä samalla totena. Kirjoittajat kuitenkin muistuttavat, että diskursseja ei voida pitää absoluuttisina totuuksina (Pietikäinen ja Mäntynen, 2019, luku 2.2). Tässä tutkielmassa hyödynnetään analyttistä ja kriittistä diskurssianalyysia. Jokisen ja muiden (2016, luku 3) mukaan kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana on oletus alistussuhteiden olemassaolosta. Kriittiseen diskurssiin liittyy keskeisesti valta ja vallan suhteet, ideologiset käytänteet ja vaiennetut

äänet. Analyyttinen diskurssianalyysi on puolestaan aineistolähtöinen, jolloin tavoitteena on löytää mahdollisimman avoimesti erilaisia merkityksiä ilman ennakkoletuksia (Jokinen ja muut, 2016, luku 3).

Tutkielmassa hyödynnetyt videot on otettu TikTokista julkisilta käyttäjätileiltä. TikTokin tietosuojakäytännön (2024) mukaan julkisen tilin ylläpitäjä hyväksyy, että kuka tahansa voi tarkastella tai jakaa julkaisijan sisältöä sekä alustalla että sen ulkopuolella. Tutkielmassa ei tarkastella tai arvioida julkaisijan henkilökohtaista taustaa, vaan tutkielmassa keskitytään analysoimaan videoista löytyviä diskursseja.

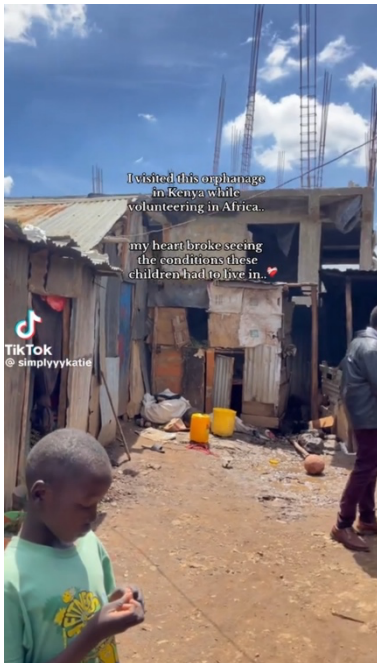
Analyysi aloitettiin litteroimalla videoiden sisältö. Kallion (2021) mukaan litteroinnilla viitataan puheen ja toiminnan purkamista kirjalliseen muotoon. Litteroinnissa tulee ottaa huomioon sanallisen vuorovaikutuksen lisäksi myös nonverbaalinen kommunikaatio, kuten naurahdus, ilmeet ja eleet, jotka rakentavat merkitystä. Tutkielman litteroinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, miten vapaaehtoinen esittää ja kuvaa itseään suhteessa paikalliseen lapseen. Kriittinen analyysi mahdollisti aineiston tarkastelun vallan näkökulmasta, minkä avulla voitiin tunnistaa epätasa-arvoista vallan jakautumista vapaaehtoisturistien ja globaalin etelän asukkaiden välillä. Analyyttinen näkökulma tarjosi mahdollisuuden tarkastella TikTok-videoista nousevia merkityksiä audiosta, visuaalisista asetelmasta ja kielellisestä ilmaisusta.

4 Valkoisen pelastajan ilmiö ja sen diskurssit

Aikaisemmissa tutkimuksissa on tunnistettu valkoisen pelastajan ilmiö, minkä vuoksi tutkielmassa on tarkasteltu, miten valkoisen pelastajan ilmiö rakentuu kielellisesti TikTok-videoissa, joissa kuvataan lapsia arkisissa olosuhteissa. Valkoisen pelastajan ilmiön ytimessä on valkoisen pelastajan aseman ja toimijuuden korostaminen. Ilmiössä valkoinen vapaaehtoinen on pääroolissa ja tarinaa rakennetaan hänen näkökulmastaan, jossa globaalien etelän asukkaat ovat sivuroolissa.

Videossa A1 (1.4.2024) esiintyy vapaaehtoisturisti, joka ilmaisee olevansa vierailulla kenialaisessa orpokodissa. Hän kokee myötätuntoa nähdessään tilat, joissa lapset elävät. Kuvassa 1 on nähtävillä orpokoti ulkoapäin. Esimerkki (1) kuvaa, miten vapaaehtoisturisti kertoo myötätunnon olevan niin suurta, että se saa sydämen murtumaan. Ilmaisuu korostaa vapaaehtoisen tunnekokemusta ja toimii samalla voimakkaana viestin välittäjänä siitä, miten hän näkee lasten olosuhteet ja tuntee myötätuntoa. Videon katsojan on helppo samaistua länsimaalaisen vapaaehtoisen tunnekokemukseen. Vapaaehtoisturistin tapa kuvata esimerkissä (1) lasten heikkoja elinoloja muuttuu vapaaehtoiselle elämykseksi. Videon A1 (1.4.2024) tunnekokemusta vahvistetaan emotionaalisella musiikilla.

(1) I visited this orphanage in Kenya while volunteering in Africa. My heart broke seeing the conditions these children had to live in. [Vierailin orpokodissa Keniassa vapaaehtoistyön aikana Afrikassa. Sydämeni särkyi nähdessäni olosuhteet, joissa nämä lapset joutuvat elämään.] Video A1. (TikTok.com, 1.4.2025.)

Kuva 1. Kenialainen orpokoti. Video A1. (TikTok.com, 1.4.2024.)

Videossa B2 (22.10.2024) valkoinen vapaaehtoinen jakaa matkalaukustaan koulutarvikkeita, kuten vihkoja ja kyniä, paikallisille. Lapset ja aikuiset puolestaan odottavat vuoroaan, mikä on nähtävillä kuvassa 2. Tilanne rakentuu visuaalisesti asetelmaksi, jossa länsimaalainen vapaaehtoinen on aktiivinen antaja ja paikalliset lapset passiivisia vastaanottajia. Apu esitetään yksittäisen vapaaehtoisen hyväntahdon eleenä, eikä videossa tule esiin rakenteellisia tai poliittisia kysymyksiä, joilla on vaikutusta köyhyyteen. Hyväntekeväisyys ohittaa vallan ja resurssien epätasaisen jakautumisen. Videossa B2 (22.10.2024) hyödynnetään emotionaalista musiikkia, jolla vahvistetaan katselijan tunnekokemusta.

Kuva 2. Vapaaehtoisturisti jakamassa koulutarvikkeita. Video B2. (TikTok.com, 22.10.2024).

Videossa B2 (22.10.2024) esitetään kielellinen ilmaisu, jossa vapaaehtoinen esitetään aktiivisena toimijana ja paikalliset asukkaat passiivisina. Esimerkissä (2) käy ilmi kielellinen ilmaisu, jossa vapaaehtoisturisti on jättänyt ostamatta kalliin puhelimen ja matkustanut säästelyillä rahoilla globaaliin etelään auttamaan paikallisia. Esimerkki (2) esittää vapaaehtoisturistin hyväntahtoisena ja empaattisena henkilönä. Paikalliset ihmiset ilmentävät köyhyyttä ja lasten huomio vapaaehtoiselle toimii kiitollisuuden välineenä, mikä käy ilmi kuvasta 3.

(2) Pov: You chose not to buy the newest iPhone. [Näkökulma: Valitsit olla ostamatta uusinta iPhonea.] Video B2. (TikTok.com, 22.10.2024.)

Kuva 3. Vapaaehtoisturisti lasten kesellä. Video C3. (TikTok.com, 23.2.2025.)

Videossa C3 (23.2.2025) hyödynnetään Angelina Jolien ääninauhaa, joka on ollut mukana YK:n julkisessa kampanjassa, jossa teemana oli Salvador-Almelan (2023, s. 230) mukaan pakolaisten tietoisuuden sekä tuen lisääminen. Vuonna 2013 Angelina Jolie piti puheen, jossa hän kertoi kokemuksistaan. Puhe pidettiin palkintogaalassa 16.11.2012 Dolby Ballroomissa Hollywoodissa, jossa Jolie sai Humanitarian Award -palkinnon (youtube.com, 2012).

- (3) I have never understood why some people are lucky enough to be born with the chance that I had. [En ole ikinä ymmärtänyt, miksi jotkut ihmiset ovat niin onnekkaita, että heillä on syntyessään samanlaiset mahdollisuudet kuin minulla on ollut.] Video C3. (TikTok.com, 23.2.2025.)

Videon C3 (23.2.2025) ääninauhassa tuodaan esiin yksiselitteisesti tulkinta, joka korostaa sattumanvaraisuutta, eikä taustalla olevia rakenteellisia syitä. Esimerkissä (3) siteerataan videon C3 (23.2.2025) ääninauhaa, jossa aktiivisena ajattelijana on länsimaalainen julkisuuden henkilö. Hän luokittelee ihmiset kahteen eri ryhmään, epäonnisiin ja onnekkaisiin, ja liittää itsensä jälkimmäiseen ryhmään. Ilmaisussa

korostuu rationaalisen ajattelun sijaan se, että köyhyyden taustalla olisi epäonni. Ilmaisussa rakennetaan merkitystä, että köyhyys on epäonnea, ja onnekkuus tarkoittaa mahdollisuuksia, joita Joliella on ollut.

- (4) Why across the world, there's a woman just like me with the same abilities and the same desires. Same work ethic and love for her family who would most likely make better films and better speeches. [Naurahdus] Only she sits in refugee camp and she has no voice. [Miksi toisella puolella maailmaa on nainen, joka on samanlainen kuin minä samanlaisin kyvyin ja samanlaisine toiveineen. Samanlainen työetiikka ja rakkaus perhettä kohtaan, joka todennäköisesti tekisi parempia elokuvia ja parempia puheita. [Naurahdus.] Mutta hän istuu pakolaisleirillä, eikä hänellä ole ääntä.] Video C3. (TikTok.com, 23.2.2025.)

Ääninauhassa Angelina Jolie pyrkii asettamaan pakolaisleirillä olevan naisen ja itsensä samalle tasolle toteamalla, että heillä on yhteisiä piirteitä, kuten työmoraali ja rakkaus perhettä kohtaan, mikä ilmenee esimerkissä (4). Jolie kertoo pitävänsä todennäköisenä, että pakolaisleirillä istuva nainen voisi tuottaa parempia elokuvia ja puheita kuin hän, minkä jälkeen Jolie naurahtaa kevyesti. Argumentissa sivuutetaan rakenteelliset erot, kuten resurssien saatavuus, tukiverkosto ja koulutus, jotka mahdollistavat Jolien oman työn tekemisen. Kevyt naurahdus paljastaa ymmärryksen omasta etuoikeutetusta asemasta. Naurahdus saattaa toimia myös vaikean aiheen suojausmekanismina, jolla säilytetään yhteys länsimaiseen kuulijaan. Jolie tunnistaa ongelman, ettei pakolaisleirillä istuvalla naisella ole omaa ääntä, mikä ilmenee esimerkissä (4). Siitä huolimatta hänen puheensa vahvistavat ongelmallista representointia. Videon kerronta ei siis ainoastaan kuvaa tapahtumaa, vaan myös ohjaa, miten kuulijan tulisi suhtautua globaaliin etelään ja sen asukkaisiin. Empatia peittää vallan epätasaisen jakautumisen ja uusintaa ajatusta länsimaalaisesta toimijasta aktiivisena auttajana ja toisten kokemusten tulkitsijana.

Videossa C3 (23.2.2025) on nähtävillä lapsijoukko, joka istuu savimajassa. Visuaalinen ilmaisu korostaa katsojalle köyhyyden ja puutteellisuuden mielikuvaa, joka on nähtävillä kuvassa 4. Esitystapa eksotisoi paikallista elinympäristöä ja vahvistaa stereotyyppistä

kuvaa paikallisten elämästä. Lapset esitetään homogeenisenä ja avuntarpeessa olevana joukkona. Kuvaustapa voi korostaa vapaaehtoisen asemaa, josta hän voi kokea merkityksellisyyttä.

Kuva 4. Paikallisia lapsia savimajassa. Video C3. (TikTok.com, 23.2.2025)

Videon D4 (10.8.2025) kuvatekstissä vapaaehtoisturisti ilmaisee että, oma elämä tulisi nähdä etuoikeutettuna suhteessa globaalin etelän asukkaiden olosuhteisiin, mikä käy ilmi esimerkissä (5). Ilmaisusta luokittelee ihmiset meihin globaalin pohjoisen asukkaisiin ja heihin globaalin etelän asukkaisiin. Ilmaisussa esitetään, että länsimaalainen elämä on tavoiteltava asia. Toimijuuden puuttumisen diskurssi ohittaa globaalin etelän asukkaiden äänen ja näkökulmat ja ylläpitää epätasapainoista valtasuhdetta globaalin etelän ja globaalin pohjoisen välillä.

(5) When you want to complain remember you're living someone's dream life. [Kun haluat valittaa, muista, että elät jonkun unelmaelämää.]
Video D4. (TikTok.com, 10.8.2025.)

Videossa D4 (10.8.2025) esiintyy epäsuorasti vallan epätasainen jakaantuminen. Esimerkissä (6) vapaaehtoisturisti toteaa, että vapaaehtoistyön lähtökohtana on paikallisten auttaminen, mikä neutralisoi katsojalle asetelmaa, että globaalin etelän

ihmisten avuntarve on itsestäänselvyys. Videossa D4 (10.8.2025) korostetaan vapaaehtoisen toimijuutta paikallisten sijaan. Toisessa lauseessa vapaaehtoinen tunnistaa paikallisten toimijuuden ja ilmaisee oppineensa heiltä enemmän kuin olisi voinut itse antaa. Oivallus ei kuitenkaan osoita kokonaisvaltaista reflektointia, sillä vapaaehtoinen ei tuo esille omaa etuoikeutettua asemaansa tai kyseenalaista valtasuhdetta. Vaikka sävy on nöyrä, valta säilyy vapaaehtoisella, joka määrittää auttajan ja autettavan. Kokemuksen keskiössä on vapaaehtoisen henkilökohtainen kasvu, eikä paikallisten ääniä tuoda esille. Video D4 (10.8.2025) havainnollistaa, miten vapaaehtoistyö voi palvella enemmän vapaaehtoista kuin paikallisia.

(6) Though i was going to help them. But they've healed me more than I could have ever helped them. [Luulin meneväni auttamaan heitä, mutta he paransivat minua enemmän, kuin olisin koskaan voinut auttaa heitä.] Video D4. (TikTok.com, 10.8.2025.)

Videossa D4 (10.8.2025) vapaaehtoisturisti on päättämässä vapaaehtoistehtäväänsä ja hän on lähdössä pois. Videossa paikalliset lapset ja nuoret käyvät vuorotellen hyvästelemässä ja halaamassa vapaaehtoista hyvästien merkiksi. Paikalliset itkevät ja ovat surullisia vapaaehtoisen lähdöstä. Heidät esitetään passiivisina, joiden tunteet ja toiminta ovat yhteydessä vapaaehtoisen läsnäoloon. Asetelma on nähtävillä kuvassa 5. Visuaalinen kuvaus vahvistaa ajatusta, että paikalliset olisivat riippuvaisia ulkopuolisesta toimijasta.

Kuva 4. Vapaaehtoisturisti hyvästelemässä paikallisia asukkaita. Video D4 (TikTok.com, 10.8.2025.)

Videossa E5 (20.9.2025) vapaaehtoinen silittää vapaana kulkevaa lehmää. Kohtaus muodostaa visuaalisen asetelman eksotoinnista. Videossa E5 (20.9.2025) korostetaan toiseuden kokemusta, jossa vapaaehtoinen kuvaa itselleen vierasta ympäristöä, joka on osa vapaaehtoisen kokemaa seikkailua. Lehmä ja taustalla oleva talo luovat mielikuvaa autenttisuudesta ja yksinkertaistaa globaalin etelän asuinympäristöä, mikä on havainnollistettu kuvassa 6.

Kuva 5. Vapaaehtoisturisti silittää lehmää itselleen vieraassa ympäristössä. Video E5. (TikTok.com, 20.9.2025.)

- (7) You don't need to be a professional teacher or to have any English certification. [Sinun ei tarvitse olla ammattiopettaja tai sinulla ei tarvitse olla englannin kielitodistusta.] Video E5. (TikTok.com, 20.9.2025.)

Video E5 (20.9.2025) luo merkitystä siitä, että länsimaalaisella vapaaehtoisella on sisäänrakennettu kyvykkyys opettaa englantia ilman ammatillista koulutusta. Vapaaehtoisen argumentti esimerkissä (7) ohjaa ajattelemaan, että vapaaehtoisen ei tarvitse olla opettaja tai todistaa englannin kielen taitoaan todistuksella, jotta hän voisi opettaa paikallisia lapsia. Ilmaisuu ei ole neutraali tiedonvälitys, vaan se ohjaa, miten valkoisen vapaaehtoisen tulisi suhtautua globaalin etelän asukkaisiin. Diskurssi vahvistaa asetelmaa, jossa länsimaalainen vapaaehtoinen määrittelee, kenen opetus on riittävän hyvää, ja että paikallisille lapsille kuka tahansa länsimaalainen on pätevä opettaja.

Taulukko 2. Aineistosta löytyneet diskurssit.

Kategoriat	Audio	Kirjoitettu teksti	Visuaalinen ilmaisu	Diskurssi
A1 (1.4.2024)	Emotionaalinen musiikki	Vapaaehtoinen toteaa, että orpokodin lasten tilat olivat niin murtunut sydän lasten tilasta.	Vapaaehtoinen toimii moraalisen todistajana ja auttajana. Paikalliset esitetään avun kohteina.	Toimijuuden puuttumisen diskurssi
B2 (22.10.2024)	Emotionaalinen musiikki	Vapaaehtoinen toteaa jättäneensä ostamatta uuden puhelimen, jonka vuoksi pystyi tekemään vapaaehtoistyötä globaalissa etelässä.	Apu esitetään yksittäisen vapaaehtoisen hyvätahdon eleenä. Hyväntekeväisyys ohittaa vallan ja resurssien epätasaisen jakautumisen.	Köyhyyden diskurssi, hyväntekeväisyyden diskurssi, toimijuuden puuttumisen diskurssi
C3 (23.2.2025)	Ääninauha ilmentää länsimaalaisen valta-asemaa.	Länsimaalaisten elämä esitetään tavoiteltava asiana.	Savimajan kuvaaminen korostaa katsojalle köyhyyden ja puutteellisuuden mielikuvaa stereotyyppisesti.	Köyhyyden diskurssi, toimijuuden puuttumisen diskurssi
D4 (10.8.2025)	Emotionaalinen musiikki	Vapaaehtoisen kokemukset ja henkilökohtainen kasvu ovat keskiössä.	Vapaaehtoinen hyvästelee paikallisia. Visuaalinen kuvaus vahvistaa ajatusta, että paikalliset olisivat riippuvaisia ulkopuolisesta toimijasta.	Hyväntekeväisyyden diskurssi, toimijuuden puuttumisen diskurssi
E5 (20.9.2025)	Iloinen ja mukaansatempaavat musiikki	Vapaaehtoinen määrittelee, kenen opetus on riittävän hyvää. Kielen opettaminen on vallankäytönväline.	Vapaaehtoinen eksotisoi paikallisten elinympäristöä. Videoklipissä vapaaehtoinen silittää lehmää.	Hyväntekeväisyyden diskurssi

Taulukosta 2 on nähtävillä videoista tehtyjä havaintoja ja niihin liittyvät diskurssit. Videoiden taustamusiikki toimii emotionaalisenä tunnekokemuksena. Poikkeuksena on video E5 (20.9.2025), jossa on hyödynnetty iloista ja mukaansatempaavaa musiikkia,

jonka tarkoituksena on kannustaa ihmisiä hakeutumaan vapaaehtoistehtäviin. Kirjoitettu teksti videoissa korostaa vapaaehtoisen omaa toimijuutta ja kokemusta. Visuaaliset ilmaisut puolestaan korostavat katsojan tunnekokemusta. Videoista löydetty diskurssit ovat: köyhyyden diskurssi, hyväntekeväisyyden diskurssi ja toimijuuden puuttumisen diskurssi. Videoissa vapaaehtoiset kuvasivat itseään aktiivisina toimijoina ja paikalliset puolestaan esitettiin vapaaehtoisturistin näkökulmasta passiivisina. Paikallisten ääni ja heidän toimijuutensa jäi vähälle huomiolle.

5 Pohdinta ja johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, miten valkoisen pelastajan ilmiö rakentuu kielellisesti TikTok-videoissa, joissa kuvataan lapsia arkisissa olosuhteissa. Analyysi suoritettiin hyödyntämällä analyyttisen ja kriittisen diskurssianalyysin menetelmää. Tulokset osoittavat, että vaikka vapaaehtoisturistien tarkoitus on hyvä, he uusintavat usein kolonialistisia asenteita, joissa länsimaalainen nähdään aktiivisena toimijana ja globaali etelä puolestaan passiivisena vastaanottajana. Löydetyt diskurssit tekevät näkyväksi osapuolten valtasuhteiden epätasaisen jakautumisen. Aineistosta löydettiin kolme diskurssia.

1. Köyhyyden diskurssi
2. Hyväntekevyyden diskurssi
3. Toimijuuden puuttumisen diskurssi.

Aineistosta löydetyt diskurssit liittyvät läheisesti toisiinsa, sillä ne ovat osa valkoisen pelastajan ilmiötä. Valkoisen pelastajan ilmiö on moniulotteinen ilmiö, jota myös tutkijat ovat tarkastelleet eri tavalla ja useiden eri kehyksien näkökulmasta. Tuloksien mukaan vapaaehtoisturistit esittävät globaalin etelän asukkaat passiivisina ja vapaaehtoisten etuoikeus puolestaan korostuu. Tuloksissa havaittiin myös symbolista hyväntekevyyttä ja länsimaalaisen vapaaehtoisen asettumista globaalin etelän asukkaiden yläpuolelle. Tulokset myös osoittivat, että vapaaehtoisturistit korostivat omaa etuoikeuttaan suhteessa paikallisiin. Tulokset ovat linjassa Chuanin ja muiden tutkijoiden (2024) esittelemien ulottuvuuksien kanssa. Tutkielman tuloksista ei tunnistettu Chuanin ja muiden (2024) tutkimuksessa ilmentynyttä vapaaehtoisturistin syyllisyyden kokemusta. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, että aineistossa esiintyneet vapaaehtoiset olisivat kokeneet syyllisyyden tunnetta paikallisten heikoista elinoloista, vaikka se ei eksplisiittisesti ilmaistuina tutkielmassa ilmentynytkään.

Hyväntekevyyden diskurssin ytimessä on, että vapaaehtoinen oikeuttaa toimintaansa moraalisesti ja perustelee hyväntekevyyttä empaattisuuden näkökulmasta.

Vapaaehtoiset huomaavat paikallisten tarpeen ja päättävät toimia. Esitystapa korostaa yksilön mahdollisuutta ratkaista paikallisten asukkaiden haasteet, eikä taustalla olevia rakenteellisia syitä köyhyyteen oteta huomioon.

Toimijuuden puuttumisen diskurssissa globaalista pohjoisesta tuleva vapaaehtoinen on tarinan päähenkilö ja toimii aktiivisena osapuolena. Samaan aikaan globaali etelä näytetään passiivisena ja vastaanottavana osapuolena, joka tarvitsee apua selviytyäkseen. Diskurssissa rakennetaan ajatusta, että globaalin etelän asukkailla ei ole kykyä auttaa itse itseään. Toimijuuden puuttumisen diskurssi kuvaa avun kohdetta, joka esitetään usein riippuvaisena ja avuttomana.

Tulokset osoittivat, että vapaaehtoisturistit näkevät paikallisten köyhyyden haasteena, johon he uskovat voivansa vaikuttaa. Vapaaehtoiset representoivat köyhyyttä usein eksotisoimalla sitä, mikä häivyttää paikallisten oman toimijuuden ja kiinnittää huomion vapaaehtoisen rooliin ja kokemukseen. Paikalliset representoidaan köyhinä ja yhtenäisenä joukkona, mikä korostaa ulkopuolisen avun tarvetta ja marginalisoi paikallisten oman toimijuuden.

Tuloksista ilmeni, että globaalin etelän asukkaat nähtiin epäonnekkaina, mikä on linjassa Freiduksen (2016, s. 1317) tutkimuksen kanssa. Freiduksen mukaan vapaaehtoisen kotimaan asukkaat nähtiin eksplisiittisesti onnekkaina, kun taas köyhät globaalin etelän asukkaat epäonnekkaina. Aineiston videoissa vapaaehtoinen ei tuonut esille köyhyyden syitä, vaan yhdisti köyhyyden epäonnekkuuteen, kuten Freiduksenkin (2016, s. 1317) tutkimuksessakin havaittiin.

Strohmeierin ja Heltanin (2021, s. 6) tutkimuksen tulos vapaaehtoisten työskentelystä ilman tarvittavaa tietoa tukee videon E5 (20.9.2025) löydöstä, jossa ilmaistaan, että vapaaehtoisturisti voi työskennellä opettajana ilman ammatillista pätevyyttä. Freidus (2016, s. 1317) toi esille, että paikalliset kohdemaassa nähtiin epäonnina ja vapaaehtoisen kotimaan ihmiset olivat onnekkaita. Tulos on linjassa tutkielman tuloksen

kanssa. Länsimaalaisen elämä nähdään etuoikeutettuna verrattuna globaalin etelän asukkaiden elämään.

Sin (2010, s. 991) huomauttaa, että vapaaehtoisturismin tavoitteena on parantaa paikallisten ihmisten elintaso, mikä ei ole itsessään huono tavoite. Hän toteaa, että vähäinen apu on parempi kuin ei apua lainkaan. Toisaalta, jos vapaaehtoisturismi saavuttaisi tavoitteensa, tilanne olisi ironinen, sillä jos kohdemaan olot näyttäytyisivät liian rikkaina, se olisi riski vapaaehtoisturismille (Sin, 2010, s. 990).

Tulevaisuudessa vapaaehtoisturismiin liittyvä tutkimus on tärkeää, sillä kuten Nhep ja muut (2024, s. 5) esittivät, pahimmillaan vapaaehtoisturistit voivat olla osana orpokotien ihmiskauppaa, joissa lapsia on siirretty laitoksiin vain voittoa tavoittelevassa tarkoituksessa. Myös Freidus (2017, s. 1318) argumentoi, että orpokotiturismin suunnittelussa ja toteutuksessa paikallisten lasten tarpeet tulisi olla etusijalla. Strohmeier ja Heleta (2020, s. 7) painottavat, että vapaaehtoisturistien osallistuminen globaalin etelän projekteihin antaa heille merkittävää valtaa vaikuttaa isäntäyhteisöön, isäntämaahan ja jopa sen kehitykseen. Jatkossa voitaisiin tutkia tarkemmin valkoisen pelastajan toiminnan eettisyyttä ja sekä lähettävän että vastaanottavan tahon vastuita. Tutkimus avaisi laajemman ymmärryksen vapaaehtoisturismin rakenteista ja voisi tarjota suosituksia eri tahoille. Vapaaehtoisturismia tulisi myös tarkastella taloudellisen logiikan näkökulmasta ja ottaa huomioon lähettävän tahon motivaation ja kohdemaan rakenteet, demokratian tason ja paikallisten osallistumismahdollisuudet. Lisäksi on tarpeellista kohdistaa aiheen tutkimusta TikTok-alustalle ja selvittää, miten vapaaehtoisturismi tuodaan alustalla esiin.

Lähteet

- Aquino, J.F. & Andereck, K. (2018). Volunteer tourists' perceptions of their impacts on marginalized communities. *Journal of Sustainable Tourism*. 26(11), 1967, 1972, 1977–1979. <https://doi.org/10.1080/09669582.2018.1526295>
- Bandyopadhyay, R. & Patil, V. (2017). 'The white woman's burden' –the racialized, gendered politics. *Tourism Geographies*, 19(4), 646, 654. <https://doi.org/10.1080/14616688.2017.1298150>
- Bandyopadhyay, R. (2019). Volunteer tourism and "The White Man's Burden": globalization of suffering, white savior complex, religion and modernity. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(3), 340. <https://doi.org/10.1080/09669582.2019.1578361>
- Benal, A. & Kravetsin, O. (2022). An exploration of poverty as a consumption object voluntourist's stories from an orphanage in Nepal. *Consumption Markets & Culture*, 25(5), 471, 476. <https://doi.org/10.1080/10253866.2022.2116429>
- Chuah, S., Clarke, M., Feeny, S., Hoffmann, R. & Neelim, A. (2024). Do White Saviour perceptions reduce charitable giving? Evidence from five online studies. *Kyklos*, 78(1), 273–275. <https://doi.org/10.1111/kykl.12417>
- Cole, T. (2012, 12. maaliskuuta). The White-Savior Industrial Complex. *The Atlantic*. Noudettu: 16.10.2025 <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/03/the-white-savior-industrial-complex/254843/>
- Crossley, E. (2012). Poor but Happy: Volunteer Tourists' Encounters with Poverty. *Tourism Geographies*, 14(2), 235. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1080/14616688.2011.611165>
- Dahl Y. (2024). The Interplay of Language, Ideology, and Power. *Okhaldhunga Journal*. 1(2), 49. <https://doi.org/10.3126/oj.v1i2.69565>
- Freidus, A.L. (2017). Unanticipated outcomes of voluntourism among Malawi's orphans. *Journal of Sustainable Tourism*. 25(9), 1317–1318. <http://dx.doi.org/10.1080/09669582.2016.1263308>

- Guiney, T. (2018). "Hug-an-orphan vacations": "Love" and emotion in orphanage tourism. *The Geographical Journal*. 184(2), 125, 134. <https://doi.org/10.1111/geoj.12218>
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. SAGE Publications Ltd.
- Haslebacher, C., Varga, P. & Murphy, H. (2019). Insights from images posted on social media: Examining the motivations of volunteer tourists. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 18(2), 259, 270. <https://doi.org/10.1080/15332845.2019.1558490>
- Hänninen, A. (2025). Itämailla jossakin: toiseus, rasismi ja eksotismi 1920–1960 -luvun suomalaisissa Afrikkaan ja orienttiin sijoittuvissa iskelmäsanoituksissa. [väitöskirja: Jyväskylän yliopisto]. Jyväskylän yliopisto. Noudettu 8.12.2025 osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_100074
- Invisible Children. (2012). *Kony 2012*. <https://invisiblechildren.com/kony-2012/>
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Kallio, A. (2021). Litterointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Lahti, J. & Skurnik, J. (2025). Kolonialismin muokkaama maailma, Euroopan ekspansion globaalihistoria. Otava.
- Mignolo, W.D. (2012). The global south and world dis/order. *Journal of Anthropological Research*. 64(2), 12. <https://doi.org/10.3998/jar.0521004.0067.202>
- Mostafanezhada, M. (2013). 'Getting in Touch with your Inner Angelina': celebrity humanitarianism and the cultural politics of gendered generosity in volunteer tourism. *Third World Quarterly*. 34(3), 485, 487, 489, 492. <https://doi.org/10.1080/01436597.2013.785343>

- Nhep, R, Deck, S., Van Doore, K. & Powell, M. (2024). Detecting orphanage trafficking and exploitation experience. *Child Abuse & Neglect.* 152, 5. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106813>
- Patel, K. & Sanyal, R. (2024) Diasporic scholarship: racialization, coloniality and de-territorializing knowledge. Instagram. *Singapore Journal of Tropical Geography.* 45(2), 347, 349, 353. <https://doi.org/10.1111/sjtg.12529>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia.* Vastapaino.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia.* Vastapaino.
- Rastelli, S. & Nanjangud, A. (2023). Hero, adventurer and advocate volunteers: A visual analysis of volunteer tourists' identities on Instagram. *Communication & Critical/Cultural Studies.* 20(1), 116–118. <https://doi.org/10.1080/14791420.2023.2174563>
- Salvador-Almela, M. (2023). The role of humanitarian celebrities in volunteer tourism: Exploring their representation on Instagram. *Journal of Hospitalisaly and Tourism Management.* 55. 230–234. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.04.004>
- Sin, H. & He, S. (2018). 'Voluntourism on Facebook and Instagram: Photography and social media in constructing the 'Third World' experience. *Tourist Studies*, 19(2), 222. <https://doi.org/10.1177/1468797618815043>
- Sin, H. (2010). Who are we responsible to? Locals' tales of volunteer tourism role of humanitarian celebrities in volunteer tourism. *Geoforum.* 41(6), 990–991. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2010.08.007>
- Statista. (2025). Most popular social networks worldwide as of February 2025, by number of monthly active users. <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
- Strohmeier, C. & Heleta, S. (2021). Erratum: Improving the contribution of foreign voluntourists in South Africa: The importance of training and supervision. *The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa Tourist Studies.* 16(1), 4,6–7. <https://doi.org/10.4102/td.v16i1.730>

- Suoninen, E. (2021). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*, 24–25. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
- Tab, Z., Hyle, L. & Haq, H. (2021). Pursuit to post: Ethical issues of social media use by international medical volunteers. *Developing World Bioethics*. 21(3), 107. <https://doi.org/10.1111/dewb.12267>
- Volunteer tourism market (2024). Grand view research. <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/volunteer-tourism-market-report>
- Wearing, S. (2001). Volunteer Tourism Experiences that Makes a Difference. *Cabi*, 1–2. <https://doi.org/10.1079/9780851995335.0000>
- Woods, O. & Shee S.Y. (2020). "Doing it for the 'gram"? The representational politics of popular humanitarianism. *Annals of Tourism Research*. 87. 10. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103107>
- Yu, S. (2021). Rising Scholar: An Examination of the Institutionally Oppressive White Savior Complex in Uganda Through Western Documentaries. *International Social Science Review*. 1–2.

Aineistoluettelo

- Alice.rooke. (2025. 23. helmikuuta). Noudettu 20.10.2025 osoitteesta https://www.tiktok.com/@alice.rooke/video/7474632925158427926?_r=1&_t=ZN-91gnc0zg1lm
- Dessy | Travel & Adventures. (2024. 22. lokakuuta). Noudettu 20.10.2025 osoitteesta <https://www.tiktok.com/@dessytravels/video/7428612818695392518>
- Libotaprojectrebeccaorf. (2025. 10. elokuuta). Noudettu 20.10.2025 osoitteesta <https://www.tiktok.com/@libotaprojectrebeccaorf/video/7536942916078456095>
- Oscars. (2013, 17. marraskuuta). Angelina Jolie the Jean Hersholt Humanitarian award at the 2014 governors awards. Noudettu 16.11.2025 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=2ATgxOp31oI>
- Simply Katie. (2024. 17. syyskuuta). Noudettu 20.10.2025 osoitteesta <https://www.tiktok.com/@simplyyykatie/video/7320241912936533281>
- WanderLys. (2025. 20. syyskuuta). Noudettu 20.10.2025 osoitteesta <https://www.tiktok.com/@wanderlys/video/7548386365986213143>